

тези акции.

Повишената политическа и революционна активност на българите в сръбското и гръцкото въстание и участието на български доброволци в руско-турските войни в началото на XIX век създават благоприятна атмосфера за ранните български постъпки пред руския император и правителство, за инициативите на Софроний и двете пратеничества в Петербург - на Ив. Замбин и Ал. Некович и после на Ат. Некович, признат за официален "български делегат" при руското главно командване.

Още по-ярки са връзките и въздействието на Нишкото въстание през 1841 г. и на Браилските бунтове върху дипломатическите акции пред правителствата на Франция, Англия, Русия и другите велики сили. В постъпките, които Ал. Екзарх прави пред тях и обществеността с искания за подкрепа на българското образование, църковната борба и евентуалното създаване на административно-автономна българска държава, той се опира именно на революционното брожение в България и действията на политическата емиграция в Румъния, с които поддържа тайни контакти. Без да е революционер, Ал. Екзарх е преди всичко български патриот и полага много усилия европейският свят да узнае какво означава турското владичество в България, какви причини пораждаят заговорите и бунтовете и с какви варварски средства Турция се разправя с въстаниците и мирното население. Едно от важните обстоятелства, поради които неизвестният им българин намира път към външни министри, министър-председатели, видни общественици, дори и към руския император, са известията за въстанието от 1841 г. и за заговорите в Браила, за които те са сравнително добре осведомени.

Очакванията за промяна в политическия статут на България в навечерието на Кримската война, доброволческото движение по време на войната и опитите за въстания след нея са съпътствани от многобройни изложения на цариградските българи и емиграцията в Румъния от името на българския народ, главно до Русия, някои с повече от 1000 подписа.

Заедно с организаторската си работа като ръководител на революционното движение в началото на 60-те години, Раковски се споразумява със сръбския княз Михаил Обренович за взаимопомощ на българи и сърби срещу Турция и изпълнява дипломатически мисии в Черна гора и Гърция, все с цел за сплотяване на балканските народи срещу общия поробител. Неговият проект за български представителства в Париж и за издаване на вестник в Белгия, т.е. по същество легални инициативи за популяризиране и защита на българската национална кауза, са пряко свързани и подчинени на революционните му планове за вече израстващото организирано национално-революционно движение. По същия начин Л. Караелов ще намери общ език с една чужда национална организация - Обединената сръбска омладина - и ще преговаря с нея през 1867 и 1871-1872 г. (вече от името на БРЦК) за едновременно революционни действия на българи и сърби под турска власт. Макар че отношенията му със сръбското правителство са съпътствани от трудности, ще преговаря и с него като представител на българските революционери.

Четническото движение през 60-те години, независимо от отношението към него на една или друга групировка между църковните дейци, именно като революционно и именно като насочено срещу Турция, обективно оказва силно въздействие и на легалните действия в Цариград, и на Портата, и на позициите на великите сили по църковния въпрос. То става негласен аргумент за цариградските дейци за натиск върху турското и европейските правителства за ускоряване на решението за независима българска йерархия. Подобно на въздействието и ролята на Хаджидимитровата чета в това отношение, и по-късно през 1875 г. очакваното ново въстание в България подтиква Високата порта да даде дълго протаканото си съгласие за правилника за устройството на Екзархията. Ако след 1868 г. българските и европейските коментари са ка-